

СЕКЦІЯ 8. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Гбур З. В.

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-558-0-33>

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна економічна ситуація в Україні є результатом поєднання різноманітних чинників, серед яких важливим є вплив війни на виробничу та фінансову діяльність країни. У таких умовах стратегічне спрямування політики на підтримку відновлення виробництва стає основою для досягнення економічної стабільності. З урахуванням сучасних умов українська економіка, попри негативний вплив війни, продовжує відновлюватися. Суб'єкти підприємництва адаптуються до нових викликів, водночас отримуючи підтримку з боку держави та міжнародних партнерів [2, с. 155].

З огляду на це, необхідно спрямувати зусилля державної промислової політики на формування нової структури промислового сектору. Це має забезпечити стабільне функціонування та підтримку оперативного й системного відновлення економіки як в умовах війни, так і після її завершення. Одним із основних напрямів цих змін повинно стати збільшення частки галузей, які виробляють продукцію з високою доданою вартістю, зокрема високотехнологічних і середньо – технологічних галузей. Зокрема, важливо сприяти розвитку промислового перероблення продукції, яка на даний час експортується як сировина. Це дозволить ефективно використати значні незадіяні сировинні ресурси для задоволення потреб відбудови економіки, а також наповнення державного бюджету. У перспективі такі зміни сприятимуть створенню повних циклів виробництва кінцевої продукції, що дозволить значно підвищити її додану вартість і посилити конкурентоспроможність на

світовому ринку [3, с. 129]. Доцільно відзначити, що основними чинниками сталого розвитку промисловості України в умовах війни є елементи виробничої стійкості, елементи фінансово-економічної стійкості, елементи організаційно-управлінської стійкості, елементи інноваційного зростання та елементи інвестиційного забезпечення. Кожен з цих елементів взаємопов'язаний і має визначальне значення для забезпечення стійкості підприємств у умовах глобальних викликів. Важливим є також те, що ефективна реалізація цих елементів вимагає комплексного підходу та своєчасного коригування стратегії управління відповідно до змін зовнішнього і внутрішнього середовища [1, с. 49].

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що підприємство, як відкрита система, здатне функціонувати стабільно лише за умови здійснення постійного і системного моніторингу чинників, які впливають на його діяльність. Такий моніторинг дозволяє оцінювати вплив зовнішніх та внутрішніх чинників, а також швидко адаптувати стратегії для забезпечення стабільності та розвитку підприємства. Крім того, значення чинників зовнішнього середовища значно зростає через зростання складності всієї системи суспільних відносин, зокрема соціальних, економічних та політичних процесів, а також через глобалізацію, яка поглиблює міжнародні зв'язки та істотно впливає на механізми взаємодії національних економік. У зв'язку з цими чинниками, що впливають на загальний стан економіки, важливим є аналіз конкретних змін у промисловій сфері, які відображають реакцію економіки на зовнішні виклики. Зокрема, динаміка індексів промислової продукції дозволяє більш детально оцінити, як різні види економічної діяльності промисловості адаптуються до змін у зовнішньому середовищі, спричинених соціальними, економічними та політичними процесами (табл. 1).

Загальний індекс промисловості в Україні за 2023 рік показує значне відновлення (106,8%), порівняно з низьким рівнем у 2022 році (63,3%). Однак вже у 2024 році спостерігається незначне зниження показника до 104,6%, що свідчить про певні труднощі у відновленні, зокрема через глобальні економічні виклики та наслідки воєнних дій. Така зміна тенденцій є важливою для розуміння причин зниження темпів відновлення. У зв'язку з цим важливо відзначити, що окремі галузі промисловості демонструють суттєву різницю в динаміці. Наприклад, виробництво харчових продуктів у 2023 році відзначилося значним зростанням на рівні 115,6% порівняно з попереднім роком (79,0%), що свідчить про відновлення цієї галузі, критичної для забезпечення

продовольчої безпеки. Водночас деякі інші галузі, такі як виробництво коксу, нафтопродуктів, а також металургійне виробництво, демонструють значні коливання, що вказує на труднощі у цих секторах через військові дії та глобальні економічні зміни.

Таблиця 1

**Індекси промислової продукції за видами діяльності,
% до відповідного періоду**

Вид економічної діяльності промисловості	2021	2022	2023	2024	Січень- травень 2024	Січень- травень 2025
1	2	3	4	5	6	7
<i>Промисловість</i>	<i>101,9</i>	<i>63,3</i>	<i>106,8</i>	<i>104,6</i>	<i>111,0</i>	<i>94,9</i>
<i>Добувна промисловість і розроблення кар'єрів</i>	<i>101,4</i>	<i>70,0</i>	<i>97,9</i>	<i>103,5</i>	<i>106,3</i>	<i>85,9</i>
<i>Переробна промисловість</i>	<i>102,4</i>	<i>59,0</i>	<i>113,3</i>	<i>106,7</i>	<i>115,0</i>	<i>98,2</i>
Виробництво харчових продуктів	94,1	79,0	115,6	107,6	122,1	89,0
Виробництво напоїв	100,4	76,2	116,2	107,3	107,4	103,4
Виробництво тютюнових виробів	88,8	42,0	103,9	102,4	89,3	110,5
Текстильне виробництво	113,8	69,1	101,6	105,9	105,0	96,9
Виробництво одягу	90,4	80,1	98,8	122,3	108,3	117,2
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	109,9	71,1	102,7	99,8	99,6	106,2
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	114,7	71,0	102,0	93,2	91,9	106,4
Виробництво паперу та паперових виробів	103,3	62,5	109,1	102,9	107,1	97,7
Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	98,4	54,9	91,3	105,7	127,3	88,8

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	105,4	33,4	68,6	100,2	99,7	92,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	99,9	38,2	117,7	95,7	105,7	100,0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	97,4	70,2	103,1	106,3	115,7	117,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів	103,8	58,9	117,2	103,0	111,6	101,8
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	113,4	35,2	127,7	106,3	130,5	101,1
Металургійне виробництво	106,2	33,5	100,8	119,3	127,3	106,2
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	104,1	59,0	133,5	132,3	135,6	114,9
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	110,0	58,9	160,8	80,1	102,0	119,7
Виробництво електричного устаткування	119,3	65,8	111,3	102,6	97,5	99,6
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	103,1	40,6	108,6	107,3	117,2	91,9
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	123,2	72,7	115,4	89,7	79,8	118,6
Виробництво інших транспортних засобів	103,3	65,4	120,8	103,9	103,1	101,0
Виробництво меблів	116,6	58,3	117,3	109,1	115,1	107,2
Виробництво іншої продукції	93,8	71,5	114,7	101,0	102,0	96,3
Ремонт і монтаж машин і устаткування	107,8	55,6	122,2	89,9	93,7	97,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	100,8	69,4	99,4	97,9	104,5	96,9

Джерело: складено на основі [5]

Аналізуючи зниження виробництва у деяких галузях, можна зазначити, що ці коливання пов'язані з обмеженнями на постачання сировини, змінами в попиті та виробничими труднощами, зумовленими

воєнним станом. Наприклад, виробництво металургійних виробів зазнало різкого падіння в 2022 році (33,5%), що свідчить про припинення або скорочення виробництва через порушення логістичних ланцюгів та зменшення замовлень на металургійну продукцію. Проте у 2024 році спостерігається відновлення до 119,3%, що є позитивним рушієм для галузі. Виробництво автотранспортних засобів, незважаючи на зниження в 2024 році (79,8%), також показало значне зростання у 2023 році (115,4%), що відображає адаптацію підприємств до нових економічних реалій та можливість розширення виробництва в умовах війни. Це є результатом зміщення попиту в сторону мобільних засобів і техніки, необхідних для відбудови інфраструктури.

Таким чином, аналіз індексів промислової продукції свідчить про значну варіативність у відновленні різних секторів промисловості України. Цей факт вимагає впровадження спеціалізованих заходів, спрямованих на підтримку найменш стабільних галузей, а також на максимальне використання внутрішнього потенціалу для відновлення виробництва та залучення інвестицій. Тому вкрай важливо розробити комплексні стратегії, які б враховували глобальні зміни та орієнтувались на специфіку кожної галузі, її можливості та потреби в період повоєнного відновлення. Так, для забезпечення економічної стійкості країни та збереження потенціалу вітчизняної промисловості необхідно визначити стратегічно значущі напрями, які включають: спрощення умов доступу до закордонних ринків, розвиток індустріальних парків, стимулювання створення і розвитку підприємств, а також розвиток доступних кредитних механізмів. Важливою складовою є також розширення міжнародної співпраці в енергетичній сфері та активне просування інвестиційної платформи, зокрема Advantage Ukraine, що дозволить залучити додаткові ресурси для відновлення та модернізації промисловості [4, с. 407-411]. Попри значні втрати, яких зазнала промисловість під час війни, цей період відкриває можливості для відновлення та розвитку галузей на нових технологічних засадах. Зокрема, необхідно також здійснити структурну перебудову, пріоритетно спрямовуючи зусилля на розвиток переробних виробництв, що можуть стати основою економіки країни. Ураховуючи наявну структуру виробництва, важливим напрямом є розвиток машинобудування, яке може стати основою для середньо- та високотехнологічної продукції, здатної забезпечити структурні зрушення та створити мультиплікативний ефект в інших секторах, зокрема в будівельному.

Література:

1. Долга Г. Основні чинники сталого розвитку промисловості України в умовах війни. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2024. Вип. І(93). С. 38-51.
2. Намлієва Н. В. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 2(47). С. 150-157.
3. Шевченко А. В, Напрями та завдання промислової політики України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Проблеми економіки*. 2023. № 3(57). С. 128-133.
4. Ліснічук О. А., Бражна Л. В. Заходи підтримки промисловості України під час війни. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2025. № 1(15). С. 406-415.
5. Економічна статистика / Економічна діяльність / Промисловість. Державна служба статистики України, 2025. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>